

Урок 7. ЖИТТЯ ПЕРВИСНИХ ЛЮДЕЙ: ПЕРВИСНА КУЛЬТУРА ТА ВІРУВАННЯ ЛЮДЕЙ

Алгоритм роботи на уроці:

1. Опрацювати конспект з теми, навчальний матеріал підручника (параграф 4).
2. Зверніть увагу на ключові питання теми:
  - винаходи та пам'ятки культури первісних людей;
  - сутність первісних форм релігійних вірувань.
3. З'ясуйте визначення нових термінів та понять: **фетишизм, тотемізм, анімізм, магія, релігія, культура** (Див. словник у практичній частині уроку).
4. Виконайте практичну частину, заповнивши лист самоконтролю.

ВІВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. ЯКІ ЗНАННЯ ТА ВМІННЯ СТАЛИ НАДБАННЯМ ДАВНЬОГО КАМ'ЯНОГО ВІКУ?

- Тривалий час учені-історики вважали, що давні люди не мали наукових знань і цілком залежали від природи. Але нові знахідки археологів спростовують це. Люди в період неоліту вже досить багато знали про навколишній світ і вміли використовувати ці знання (Див. таблицю 1).

Таблиця 1

Сучасна галузь знань	Першопочатки знань у первісних людей * Прикладні знання - знання, що мають практичне значення, необхідні для повсякденного використання.
Математика	Рахували кількість здобичі на полюванні та риболовлі, кількість зерна для посіву та врожаю, під час обміну речей обчислювали їх вартість. Використовували для підрахунку палички, камінці, зерна, вузлики.
Медицина	Уміли пускати кров, зашивати рани, ампутувати кінцівки, приймати пологи, лікувати цілющими травами.
Географія, картографія	Мандрували, ходили в завойовницькі походи, складали примітивні карти, давали назви географічним об'єктам.
Астрономія	Уміли орієнтуватися за сонцем і зорями, складали примітивні календарі, будували первісні обсерваторії для спостереження за небесними світилами.

ЯК ВИНИКЛО МИСТЕЦТВО?

*Мистецтво - творче відображення, відтворення дійсності в художніх образах.

- **За доби пізнього палеоліту** люди передавали красу навколишнього світу в малюнках, скульптурі, різьбленні по кістці, дереву, каменю. Саме тоді з'явилися оздоблені вжиткові речі, прикраси (намиста, браслети).
- За допомогою символів та образів – малюнків, вирізаних або виліплених фігурок – первісні люди намагалися досліджувати те, що оточувало їх. Зображені звіри могли символізувати водночас небезпеку і привабливість, силу і красу. **В печерах Франції та Іспанії** відкрито цілі «картинні галереї» епохи палеоліту. Краще за інші збереглася **печера Альтаміра в Іспанії**.

ПІЗНАВАЛЬНО І ЦІКАВО

Розміри **печери Альтаміра** 18 м завдовжки, 8 м завширшки і 2 м заввишки. Тут є більше як 100 малюнків червоною, жовтою, білою фарбами. Усі фігури позначено простими лініями, але давні художники вловили рух людей, тварин і майстерно передали його.

Наскальні малюнки
Печери Альтаміра

ЩО ТАКЕ РЕЛІГІЯ? ЯКИМИ БУЛИ НАЙДАВНІШІ РЕЛІГІЙНІ ВІРУВАННЯ?

- Слово **релігія** в перекладі з латини означає «святість, благочестя, предмет поклоніння».
- Давня людина була безсила перед явищами природи і боялася їх. Вона вважала, що грізні сили природи треба задобрити, і почала приносити їм жертви. Так виникло **язичництво** - обожнювання сил природи.
- Стародавні люди вірили в потойбічне життя, яке починається після смерті. Небіжчикові в могилу клали зброю, їжу та прикраси, бо вважали, що ці речі стануть йому в пригоді у світі мертвих. Так виник **культ предків** - поклоніння та вшанування пам'яті померлих родичів.
- **Найдавнішими формами релігії були:**
  - ✓ **Тотемізм** - віра в таємничий зв'язок людських груп (родів) з певними тваринами або рослинами (зберігся в індіанців Америки, аборигенів Австралії);
  - ✓ **анімізм** - віра в невидимих «духів» або «душі», якими наділяли істот і неістот;
  - ✓ **магія** - чаклунство, віра в «силу» певних дій та ритуалів, зокрема за принципом: «подібне викликає подібне» (якщо помолитися та лити воду з глечика, то піде дощ);
  - ✓ **фетишизм** - наділення неживих предметів надприродними властивостями; фетишем могла бути будь-яка річ. Як правило, її завжди тримали біля себе.
- У побуті наших далеких предків існувала ціла низка заборон і правил, які регулювали їхнє життя. Ці заборони називають **табу**. Табу, наприклад, забороняло полювати в певний час, брати шлюб із близькими родичами тощо.

Урок 7. Лист самоконтролю

Практична частина

Для систематизації та закріплення навчального матеріалу виконай наступні завдання (допоможуть матеріали підручника та конспекту):

1. Запиши в зошит визначення нових термінів та понять

- **Релігія** — це віра в надприродні сили та поклоніння їм.
- **Язичництво** — обожнювання сил природи.
- **Культура** – сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії.

2. Доповни речення та запиши їх у зошит

1. Віра у таємничу силу речей та прикрас - це... .
2. Віра у родинні зв'язки людей певного племені з певними видами тварин - це... .
3. Віра в безсмертя душі, в реальність духів і привидів - це... .
4. Віра в чаклунство, надприродну силу окремих людей: шаманів, чаклунів - це... .

3. Працюємо з підручником (параграф 4, с. 21)

Розгляньте малюнки первісних людей. Як бачите вони вражають.

Дайте відповіді на запитання (усно):

- Що зображували первісні люди?
- Чим відрізняються малюнки, що їх об'єднує?
- Чому первісні митці здебільшого зображали тварин?
- Яку інформацію про повсякденне життя первісних людей ми можемо отримати, переглядаючи ці малюнки?
- До якого періоду кам'яного віку можна віднести ці малюнки?
- Чи можна назвати первісних художників талановитими?

4. Поміркуємо!

- Що спонукало первісних людей постійно розширювати свої знання про навколишній світ?
- Чим зумовлена поява релігійних вірувань первісної людини?

5. Розв'яжіть хронологічні задачі (згадайте навчальний матеріал підручника на с. 9-11 та конспект уроку 2).

5.1. Місто Рим виникло в 753 році до н. е. Скільки років від цієї події до наших днів минуло?

Відповідь _____

5.2. Перші Олімпійські ігри відбулися в 776 році до н. е. Скільки років від цієї події до наших днів минуло?

Відповідь _____